

*А. В. Пунда,
асистент кафедри державного управління та місцевого самоврядування,
Хмельницький університет управління та права*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

A. Punda,
assistant of department of state administration and local self-government
of the Khmel'nickogo university of management and right.

THE MAIN DIRECTIONS OF REALIZATION OF THE PROJECT OF THE STRATEGY FOR COMBATING HUMAN TRAFFICKING IN UKRAINE

У статті розглянуто актуальні питання щодо реалізації проекту Стратегії з питань протидії торгівлі людьми в Україні. Розкрито механізми реалізації Стратегії протидії торгівлі людьми в Україні щодо попередження торгівлі людьми; боротьби зі злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми; надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми. Визначено основні напрями реалізації Стратегії протидії торгівлі людьми в Україні та пріоритети заходів з підвищення рівня забезпечення протидії торгівлі людьми.

The article describes the current issues on realization of the project of Strategy of counteraction to trafficking in persons in Ukraine. The mechanisms of realization of Strategy of counteraction to trafficking in persons in Ukraine for the prevention of trafficking in human beings; combating crimes related to trafficking in persons, provision of assistance and protection to victims of trafficking. Defines the main directions of realization of Strategy of counteraction to human trafficking in Ukraine and priorities of activities to enhance support for combating trafficking in human beings.

Ключові слова: державне управління, державна політика, стратегія, протидія торгівлі людьми, торгівля людьми.

Key words: public administration, public policy, strategy, combating human trafficking, trafficking in human beings.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Необхідність подальшого наукового вивчення сфери протидії торгівлі людьми зумовлена зростанням протиправного явища до транснаціональних масштабів, появою нових тенденцій, а також невтішною статистикою світових організацій щодо кількості жертв торгівлі людьми.

Так, Міністерством внутрішніх справ України упродовж 2012 року виявлено 155 фактів торгівлі людьми, установлено 187 потерпілих від торгівлі людьми, у тому числі 124 жінки, 14 неповнолітніх та 2 малолітніх. До кримінальної відповідальності притягується 94 особи, до 57 судами застосовано запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою. Припинено діяльність 6 організованих злочинних груп, які діяли в цій сфері. Здійснено ряд заходів у сфері протидії злочинам проти моральності, в ході яких установле-

но 716 фактів створення або утримання місць розпусти та звідництва (ст. 302 КК України), сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 КК України). Виявлено 544 особи, які вчинили такі злочини, 66 сутенерів (звідників) арештовано. Припинено діяльність 7 організованих злочинних груп, які діяли у цій сфері.

Відповідно до компетенції, Службою безпеки України проводяться комплекс організаційних та практичних заходів, спрямованих на попередження, викриття та припинення правопорушень, пов'язаних з торгівлею людьми, людськими органами, незаконним усиновленням українських дітей іноземними громадянами. Протягом 2012 року підрозділами Служби безпеки України як органами дізнання, а також за матеріалами інших правоохоронних органів порушено 26 кримінальних справ за ознаками злочину, передбаченого ст. 149 Криміналь-

ного кодексу України ("Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини"), з них 4 — за частиною 3 вказаної статті.

Найбільш інтенсивними залишаються процеси, пов'язані з незаконним вивезенням громадян України з метою сексуальної експлуатації за кордоном. Основними країнами призначення у 2012 році були Російська Федерація, Польща, Туреччина, ОАЕ, Ізраїль та Греція [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що на сьогодні існує нагальна потреба консолідації зусиль науковців в галузі наук з державного управління з метою розробки та запровадження ефективних механізмів державного управління, що спрямовані на протидію торгівлі людьми.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті розглянути основні напрями реалізації проекту Стратегії протидії торгівлі людьми в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Закон України "Про протидію торгівлі людьми" визначає організаційно-правові засади протидії торгівлі людьми, гарантуючи гендерну рівність, основні напрями державної політики та засади міжнародного співробітництва у цій сфері, повноваження органів виконавчої влади, порядок встановлення статусу осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та порядок надання допомоги таким особам [1].

Сучасна торгівля людьми як один із найбільш жорстоких і цинічних видів організованої злочинної діяльності, що спрямований проти людини, становить надзвичайно серйозну гуманітарну, економічну та міграційну проблему. Ці обставини обумовлюють важливість дослідження проблеми вченими різних наукових галузей, соціологами та практиками у сфері національної безпеки. Тому наявність єдиної Стратегії протидії торгівлі людьми дозволить подолати низку негативних чинників у сфері протидії торгівлі людьми, насамперед: ризик потрапляння у ситуацію пов'язаною з торгівлею людьми та небезпека нелегальної трудової міграції; недосконалість нормативно-правового регулювання протидії торгівлі людьми, зокрема попередження торгівлі людьми; боротьби із злочинністю пов'язаною з торгівлею людьми; надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми; відсутність стандартів надання соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми; низький рівень співпраці та координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з питань реалізації політики у сфері протидії торгівлі людьми; малоефективну просвітницьку кампанію серед населення щодо ризиків потрапляння у ситуацію пов'язаною з торгівлею людьми; недостатню кількість профілактичних заходів та інформування населення пов'язаних з торгівлею людьми в Україні та за її межами; неефективність державних програм навчання спеціалістів, які працюють у сфері протидії торгівлі людьми; відсутність державної підтримки громадських організацій щодо протидії торгівлі людьми; неналежна співпраця з міжнародними та громадськими організаціями у сфері боротьби з торгівлею людьми.

Отже, щоб подолати низку негативних чинників у сфері протидії торгівлі людьми, запропонуємо основні напрями реалізації Стратегії протидії торгівлі людьми в Україні та пріоритети заходів з підвищення рівня забезпечення протидії торгівлі людьми.

Основними напрямами реалізації Стратегії є:

1. Формування єдиної централізованої державної політики у сфері протидії торгівлі людьми та її законодавчого забезпечення.

Державну політику у сфері протидії торгівлі людьми необхідно спрямувати на комплексне врегулювання проблемних питань забезпечення протидії торгівлі людьми. В її основі мають бути науково-обґрунтовані заходи, спрямовані на попередження торгівлі людьми; боротьбу зі злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми; надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми. Важливою складовою цього процесу є удосконалення системи нормативно-правового регулювання у сфері протидії торгівлі людьми та адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу, зокрема:

— розробка формалізованого механізму, який забезпечуватиме систематичний аналіз законодавства Європейського Союзу у сфері протидії торгівлі людьми;

— формулювання в нормативно-правових актах України чітких завдань компетентним органам державної влади за стандартами європейської системи забезпечення протидії торгівлі людьми;

— внесення змін та доповнень у законодавство України у сфері протидії торгівлі людьми, адаптація до європейської моделі нормативно-правових актів України, що визначають організаційну структуру та обсяг завдань органам державної влади у сфері протидії торгівлі людьми;

— запровадження в практику протидії торгівлі людьми в Україні європейської моделі інтегрованої системи аналізу ризиків;

— створення реєстру злочинів у сфері торгівлі людьми з метою аналізування та управлінського реагування; коригування, удосконалення вимог, стандартів, програм;

— створення Єдиної системи інтегрованого управління у сфері протидії торгівлі людьми;

— удосконалення механізму координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, спрямованих на реалізацію завдань у сфері протидії торгівлі людьми;

— розроблення процедури про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми;

— створення єдиної системи надання допомоги особам які постраждали від торгівлі людьми;

— впровадження науково-технічних досліджень у сфері протидії торгівлі.

2. Створення в Україні Національного центру протидії торгівлі людьми (далі — Національний центр), визначення його повноважень, підпорядкування та важелів впливу.

Національний центр має стати головним органом управління при Міністерстві соціальної політики України як Національному координаторі у сфері протидії торгівлі людьми. Національному центру надаються не-

обхідні адміністративні та фінансові важелі впливу на процес організації заходів у сфері протидії торгівлі людьми, а також повноваження щодо залучення до цієї діяльності компетентних у цій сфері органів державної влади України.

Головним завданням Національного центру має стати координація діяльності органів державної влади України з питань реалізації Стратегії протидії торгівлі людьми.

Пріоритетними напрямками діяльності Національного центру є:

- ідентифікація ризиків та загроз у сфері протидії торгівлі людьми;

- моніторинг ситуації, що пов'язана з протидією торгівлі людьми та внесення пропозицій щодо її корегування;

- надання сприяння та організація контролю за закладами допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми;

- синхронізація діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади України, що мають компетенцію у сфері протидії торгівлі людьми;

- підготовка фінансово-економічних розрахунків з питань запровадження Стратегії протидії торгівлі людьми;

- імплементація міжнародних проектів і програм у сфері протидії торгівлі людьми;

- міжнародна співпраця та співпраця з питань протидії торгівлі людьми;

- підвищення рівня інформаційно-просвітницького забезпечення, спрямованого на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до торгівлі людьми;

- співпраця з громадськими організаціями у сфері протидії торгівлі людьми.

Національний центр реалізовує свої повноваження у відповідності до національного законодавства України та міжнародних зобов'язань і має право:

- вносити на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо удосконалення заходів, спрямованих на протидію торгівлі людьми;

- надавати пропозиції щодо формування та реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми;

- брати участь у розробці проектів нормативно-правових актів, спрямованих на попередження торгівлі людьми; боротьби із злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми; надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми;

- здійснювати контроль за реалізацією регіональних програм та планів заходів, які включають заходи із протидії торгівлі людьми;

- координувати діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади, спрямованих на реалізацію завдань політики у сфері протидії торгівлі людьми;

- аналізувати стан реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми;

- здійснювати наукове обґрунтування процесів планування та реалізації заходів, спрямованих на протидію торгівлі людьми;

- брати участь у розробленні державних і галузевих програм у сфері протидії торгівлі людьми та здійснювати контроль за їх виконанням;

- ініціювати розробку та імплементацію міжнародних проектів і програм, спрямованих на боротьбу з торгівлею людьми та суміжними злочинами.

3. Нарощування масштабів роз'яснювально-виховної роботи щодо підвищення рівня обізнаності населення, превентивної роботи у сфері попередження торгівлі людьми:

- пропагування цінності людського життя, у тому числі свого особистого;

- розвиток системи постійної роз'яснювально-пропагандистської роботи з питань протидії торгівлі людьми, у тому числі залучення "шокової" реклами та розповідей постраждалих від торгівлі людьми;

- ужиття комплексу роз'яснювальних заходів стосовно нових тенденцій та загроз у сфері протидії торгівлі людьми, а саме: злочинці стали використовувати новітні репродуктивні технології, збільшилась кількість випадків "сексуального туризму", в тому числі дитячого, комерційної сексуальної експлуатації дітей, зокрема з використанням новітніх інформаційних технологій;

- запровадження квоти соціальної реклами у сфері протидії торгівлі людьми, у тому числі шокового характеру, та доведення її обсягів до загальноєвропейських;

- створення тематичних телепередач з розповідями постраждалих від торгівлі людьми.

4. Підвищення ефективності заходів у сфері зайнятості та у системі освіти щодо протидії торгівлі людьми шляхом:

- сприяння у працевлаштуванні незайнятим та безробітним громадянам;

- підбору варіантів працевлаштування на вакантні робочі місця, у т.ч. шляхом надання дотації роботодавцю за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України;

- підвищення конкурентоспроможності на ринку праці шляхом професійної підготовки або перепідготовки, підвищення кваліфікації;

- залучення до участі в оплачуваних громадських роботах тощо;

- організації просвітницько-виховної роботи щодо запобігання торгівлі людьми;

- викладання дисциплін правознавчого і гуманітарного циклу щодо запобігання торгівлі людьми;

- організації проведення Центрами практичної психології та соціальної роботи інститутів післядипломної педагогічної освіти спекурсів щодо протидії торгівлі людьми.

5. Забезпечення міжнародної співпраці та співпраці з міжнародними та громадськими організаціями з питань протидії торгівлі людьми шляхом приєднання України до:

- Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми за такими напрямками:

- а) формування складу Групи експертів із заходів стосовно протидії торгівлі людьми, яка є основним інструментом моніторингу за виконанням сторонами положень Конвенції Ради Європи;

- б) проведення оціночної процедури (моніторингу) щодо виконання учасниками Конвенції її положень;

- міжнародних договорів Ради Європи у сфері протидії торгівлі людьми, зокрема у галузі боротьби з сексуальною експлуатацією і торгівлею неповнолітніми;

— міжнародної співпраці щодо протидії торгівлі людьми з Координатором проектів ОБСЄ в Україні та Представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні;

— реалізації проектів громадських організацій в рамках адвокаційної ініціативи Всеукраїнської Коаліції громадських організацій з протидії торгівлі людьми для підвищення якості політики з протидії торгівлі людьми на місцевому рівні;

— участі представників Міністерства внутрішніх справ України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України у засіданнях Робочих підгруп ГУАМ з боротьби з торгівлею людьми та нелегальною міграцією з метою аналізів результатів протидії торгівлі людьми та нелегальній міграції в державах-членах ГУАМ;

— співпраці з Міжнародним жіночим правозахисним центром "Ла Страда-Україна".

Прийняття Стратегії та її подальша реалізація як комплексу базових положень єдиної державної політики у сфері протидії торгівлі людьми в Україні дозволить визначити структурну схему цілей та заходів, спрямованих на подолання кризової ситуації, пов'язаної: з попередження торгівлі людьми; боротьбою із злочинністю у сфері торгівлі людьми; надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми, а також наявних негативних тенденцій до погіршення окремих складових ситуації.

У свою чергу це дозволить забезпечити системний підхід у розробленні та реалізації окремих практичних заходів і комплексних цільових програм у сфері протидії торгівлі людьми, а також гарантувати їх економічність, результативність та необхідний рівень державного контролю. Реалізація Стратегії протидії торгівлі людьми в Україні дасть змогу:

— мінімізувати кількість постраждалих від торгівлі людьми;

— зменшити збитки від торгівлі людьми та їх соціальних наслідків;

— удосконалити систему відновлення прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми та надання комплексу послуг;

— забезпечити реалізацію стратегічного курсу України на інтеграцію з Європейським Союзом;

— удосконалити систему державного управління у сфері протидії торгівлі людьми за європейськими стандартами;

— організувати ефективну міжнародну співпрацю у двосторонньому та багатосторонньому форматах;

— залучити до співпраці громадські організації з протидії торгівлі людьми, що забезпечить дотримання принципів відкритості та публічності;

— покращити довіру міжнародної спільноти до нашої держави.

Сьогодні успіх у досягненні цілей, визначених Стратегією протидії торгівлі людьми в Україні залежить передусім від чіткого розуміння співвідношення ресурсів і здатності їх мобілізувати. Стратегія передбачає як короткострокові, так і довгострокові перспективи реалізації, вона має суто практичний, а не декларативний характер.

У короткостроковій перспективі механізми у сфері протидії торгівлі людьми доцільно спрямувати на створення Національного центру протидії торгівлі людьми при Міністерстві соціальної політики України, визначення його владних повноважень, підпорядкування та важелів впливу, орієнтованих на пріоритети та завдання держави щодо реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми. Процес передбачатиме забезпечення координації та взаємодії всіх державних інституцій, що мають компетенцію в попередженні торгівлі людьми, боротьби із злочинністю, пов'язаною з торгівлею людьми, надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми.

Довгострокова перспектива реалізації передбачає запровадження ефективного циклу стратегічних змін у напрямі врегулювання проблем у сфері протидії торгівлі людьми, що гарантовано забезпечить подолання торгівлі людьми, зменшення кількості жертв торгівлі людьми, збереження життя і здоров'я людини і громадянина та досягнення громадського порядку.

ВИСНОВКИ

Отже, головною метою проекту Стратегії протидії торгівлі людьми в Україні є формування сприятливих умов для здійснення своєчасних заходів щодо реалізації напрямів державної політики у сфері протидії торгівлі людьми та координації діяльності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у межах своїх повноважень, для запобігання і нейтралізації існуючих та потенційних загроз інтересам громадян, суспільства і держави, а також гарантувати зменшення кількості жертв торгівлі людьми, збереження життя і здоров'я людини і громадянина та подальше зміцнення авторитету Української держави у сучасному світі.

Перспективою подальших розвідок даної проблематики, є на наш погляд, удосконалення співпраці з інститутами громадянського суспільства щодо протидії торгівлі людьми.

Література:

1. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 29.09.2011 №3739 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>.

2. Звіт про стан реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми у 2012 році (підготовлено Міністерством соціальної політики України) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>

References:

1. The Verhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine "Pro protydyiu torhivli liud'my", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3739-17> (Accessed 22 December 2013).

2. The Ministerstvo sotsial'noi polityky Ukrainy (2012), "Zvit pro stan realizatsii derzhavnoi polityky u sferi protydyii torhivli liud'my u 2012 rotsi", available at: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index> (Accessed 23 December 2013).

Стаття надійшла до редакції 24.12.2013 р.